

ORGELCOMMISSIE DER NEDERLANDSE HERVORMDE KERK

1686.O.O.V.

's-GRAVENHAGE, 9 maart 1971.

LAAN COPES VAN CATTENBURCH 69
TELEFOON 070/11 75 42

aan de kerkvoogdij der Hervormde
Gemeente Frederiksoord en
Wilhelminaord,
p.a. weledelgestrenge Heer
ir C.J. Gerritsen,
Huize Westbeek,
FREDERIKSOORD.-

Mijne Heren,

Hiermede hebben wij het genoegen U een voorlopig advies uit te brengen, als bedoeld in artikel 2 van de generale regeling voor de werkwijze van de orgelcommissie.

Het orgel in de kerk te Wilhelminaord heeft de volgende dispositie:

Bourdon	16'	bas		
Gedekt	16'	discant		
Prestant	8'		omvang manuaal:	C - f3
Holpijp	8'		omvang aangehangen pedaal:	C - d'
Gamba	8'			
Octaaf	4'			
Fluit	4'			
Octaaf	2'			

Boven de registerknoppen is aan de kas een plaatje bevestigd, waarop staat: H.v.d.Molen, orgelmaker Steenwijk. Het is niet duidelijk of deze ook de bouwer van het instrument is.

De toestand, waarin het orgel zich bevindt, is een zodanige, dat het totaal onbruikbaar is. Dit is te wijten aan het feit, dat er een hevige lekkage van wind is, zodat het niet mogelijk is om met de handpompinstallatie voldoende wind te produceren om het pijpwerk te doen spreken.

Hoewel het niet met zekerheid kon worden vastgesteld, kan worden aangenomen, dat deze lekkage in de lade zelf aanwezig is, met name ter plaats waar de fundamentbalk aan het cancellenraam is bevestigd. Een strook afsluitend materiaal, welke reeds vroeger achter de fundamentbalk is geplakt geweest, is ten dele losgelaten.

In de onderzijde van de lade bevinden zich scheuren. Er is in hevige mate doorspraak; vermoedelijk dringt wind uit de kleppenkast door gescheurde bovensponsels ter plaatse van de fundamentbalk in de cancellen. Het was niet mogelijk om na te gaan of zich in het orgel nog andere lekkages bevinden; waarschijnlijk is dit wel.

Naar Uwerzijds is medegedeeld, is de toestand van het orgel, zoals deze thans is, ontstaan na de plaatsing van nieuwe gaskachels. Het is duidelijk, dat -waar de verwarming van het kerkgebouw intensiever is geworden, waarmede de uitdroging van de lucht gelijke tred houdt- een verergering is opgetreden van een reeds bestaande toestand. Het is nu weinig aannemelijk, dat de lade vóórdien zich nog in een gave toestand heeft bevonden. Trouwens de aanwezigheid van de strook achter de fundamentbalk, waarvan hierboven sprake is, wijst er op, dat al eerder lekkages moesten worden gedicht. Wel is door de

ORGELCOMMISSIE DER NEDERLANDSE HERVORMDE KERK

1686.0.0.V.

-2-

's-GRAVENHAGE, 9 maart 1971.

LAAN COPES VAN CATTENBURCH 69
TELEFOON 070/11 75 42

nieuwe verwarming de toestand, waarin de lade verkeerd, duidelijk aan het licht getreden.

Een totale restauratie van de windlade behoort tot de mogelijkheden. Wij vragen ons echter af, of zulks -gelet op de kwaliteit van het orgel- wel verantwoord is.

Het instrument, dat gebouwd is in een tijd, waarin het verval in de orgelbouw zich al duidelijk manifesteerde (hetgeen hieronder zal worden toegelicht) zou bovendien niet beperkt kunnen blijven tot de restauratie van de windlade; ook andere onderdelen dienen onderhanden te worden genomen.

Zoals gebruikelijk in de bouwtijd van het orgel, zijn de pijpen geïntoneerd met gebruikmaking van expressions (overlengten) en kernsteken. E.e.a. heeft gevolgen voor de klank, welke door deze ingrepen minder boventoonrijk, dus minder karakteristiek wordt. Voor het frontpijpwerk is gebruik gemaakt van zink, een voor orgelpijpen minderwaardig materiaal.

Het houten pijpwerk is vervaardigd van naaldhout.

Gedeeltelijk is het metalen pijpwerk voorzien van geperste labia. Dit pijpwerk is van slechte kwaliteit.

In de kas, vervaardigd van vuren- of grenenhout, bevindt zich houtworm. Het draadwerk en verschillende welarmen zijn geoxydeerd.

Bij de windlade zijn enkele voorstellen niet voorzien van leder, zoals gebruikelijk, teneinde de afsluitende werking te vergroten.

De trekdraden van de ventielen worden gevoerd door een metalen strip, welke zich aan de binnenzijde van de windkast bevindt.

Het toetsbeleg, dat is vervaardigd van kunststof, is ten dele gebroken en/of ontbreekt.

Een elektrische windmachine is niet aanwezig. Een magazijnbalg met twee schepbalgen (met handpompinstallatie) bevindt zich onder in de kas.

De balg vertoont reparaties, is dus reeds eerder lek geweest.

De minder-goede kwaliteit van het orgel, waarvan hierboven sprake is, blijkt uit het gebruik van zink voor de frontpijpen, pijpwerk van fabrieksmatige makelij, de gevolgde intonatietechniek en het materiaalgebruik (o.a. naaldhout, dat nogal vaak door worm wordt aangevreten).

Zoals hierboven is opgemerkt, is een restauratie van het orgel niet meer verantwoord. Slechts de bouw van een nieuw orgel kan uitkomst brengen. Waar zulks -naar door U is medegedeeld- beslist tot de onmogelijkheden behoort i.v.m. de financiële toestand Uwer Gemeente- stellen wij U voor om een orgelmaker een onderzoek te laten instellen naar de eventuele mogelijkheden om door middel van enkele reparaties het instrument weer bruikbaar te maken.

Het spreekt vanzelf, dat een dergelijke reparatie nooit een restauratie kan vervangen. Het doel is slechts om het orgel voorlopig weer voor de Eredienst bruikbaar te maken, zodat U in de gelegenheid bent om te trachten middelen voor nieuwbouw bij elkaar te krijgen.

ORGELCOMMISSIE DER NEDERLANDSE HERVORMDE KERK

1686.0.0.V.

-3-

's-GRAVENHAGE, 9 maart 1971.

LAAN COPES VAN CATTENBURCH 69
TELEFOON 070/11 75 42

De kosten van een dergelijke reparatie dienen derhalve ook zeer beperkt te blijven.

Mede om deze reden adviseren wij U een orgelmaker in te schakelen, welke laag calculeert. In dit verband hebben wij -zonder te vermelden om welk geval het gaat- geïnformeerd bij de orgelmaker A.H.de Graaf te Ede, of hij bereid is om een dergelijke reparatie (welke in geen enkel opzicht voor hem aantrekkelijk is) uit te voeren. De Heer de Graaf levert uitstekend werk tegen naar verhouding lage prijzen. (Hij heeft nl een eenmansbedrijf). Hij is bereid een onderzoek in te stellen of reparatie nog mogelijk is en wil deze dan ook wel uitvoeren.

Wij stellen U voor ons te machtigen de Heer de Graaf in te schakelen.

Uiteraard zal U -indien reparatie mogelijk is- vooraf opgave van de kosten worden gedaan (welke wij desgewenst kunnen controleren).

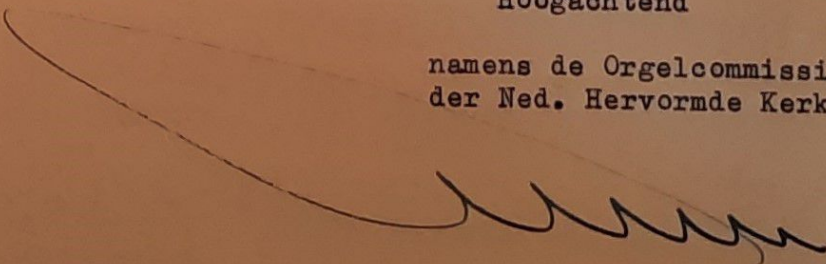
Teneinde de kosten zo laag mogelijk te houden stellen wij U eveneens voor om niet -zoals gebruikelijk (zij bijgevoegd stencil) - een orgelbouwadviseur in te schakelen, voor wie trouwens deze zaak ook in financieel opzicht zeer onaanlokkelijk is, doch onze commissie, ~~welke dan~~ tegen werkelijke kosten aan bestede uren en verschotten het dan door de Heer de Graaf verrichte werk na gereedkomen te laten keuren.

Hoewel geheel losstaande van de werkelijke (zeer geringe) waarde van Uw orgel, dient het verzekerd te zijn tegen vervangingswaarde, berekend naar de bouw van een nieuw mechanisch orgel van gelijke grootte en wel voor een bedrag van f 40.000,-. Zoudt U van een lager bedrag uitgaan, dan bent U onderverzekerd, hetgeen bij calamiteiten niet te overziene financiële consequenties zou hebben.

Vertrouwende U met het bovenstaande van dienst te zijn geweest en Uw berichten met belangstelling tegemoetziende, verblijven wij

Hoogachtend

namens de Orgelcommissie
der Ned. Hervormde Kerk:

(S.C.de Waard-secretaris)

H/ok.